
A családjog alapelvei és érvényesülésük nehézségei Barzó Tímea*

---

1. Bevezetés

Alapelvek alatt általában valamely jogterület irányító eszméit értjük, amelyek nemcsak jellemzőek az adott jogterület (jogág) által átfogott jogszabályok tartalmára, de meg is határozzák azok alapvonásait. *Pap Tibor* szerint tehát az alapelvek – mert változó társadalmi viszonyokban gyökereznek – a társadalom adott fejlődési szakaszától meghatározottan, annak függvényében szabják meg a kérdéses jogágazat intézményeit és intézményeinek tartalmát. Aláhúzza az alapelvek gyakorlati jelentőségét, hogy „az élet kimeríthetetlen változatossága által” felvetett esetekben csak az alapelveket figyelembe véve található meg a helyes megoldás. Az alapelvek ebben az összefüggésben „*megteremtik azt a légkört, amelyben a törvényt értelmezni, létrehozzák azt a szellemet, amelyben a törvényt alkalmazni kell.*”¹

Nizsalovszky Endre szerint amikor a jogalkotók a jogszabályokból tudományos elemzés alapján kiemelt vagy a jogalkalmazás során kitisztult elveket fogalmazznak meg és azok egy részét szövegezetten foglalják össze, ezeknek a család rendjére gyakorolt hatása már közvetlenül normatív erejű, amely erejét a jogalkotótól nyeri.²

Ilyen normatív erejű alapelveket olvashatunk a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) Első Könyvében is, melyek értelemszerűen valamennyi polgári jogi jogviszony – így természetesen a családjogi jogviszonyok – tekintetében is irányadók és követendők. A családjogi jogviszonyokból eredő jogok gyakorlása és kötelezettségek teljesítése során a feleknek a *jóhiszeműség és tisztesség követelményének* megfelelően kell eljárni.³ Bár a jogalkotó az 1959-es Ptk-val ellentétben a jóhiszeműség és tisztesség követelménye mellett már nem tartja általános polgári jogi alapelvnek a felek együttműködési kötelezettségét, szükségessé vált annak külön rögzítése nemcsak a szerződési jogban, de a

---

* Egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék.

¹ PAPP T.: *Magyar Családjog*. Budapest, Tankönyvkiadó 1982. (PAPP 1982.) 22-24. o.

² NIZSALOVSZKY E.: *A család jogi rendjének alapjai*. Budapest, Akadémiai Kiadó 1963. (NIZSALOVSZKY) 110.

o.

³ Ptk. 1:2. §

családjogban is. A szülői felügyeleti jog körében elengedhetetlen követelmény ugyanis a *szülők közötti együttműködés* a gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődésének elősegítése érdekében, független attól, hogy a szülők együtt vagy különváltan élnek.⁴ A szülői felügyeletet gyakorló szülőnek és a gyermekétől különélő szülőnek a gyermek kiegyensúlyozott fejlődése érdekében – egymás családi életét, nyugalma tiszteletben tartva – együtt kell működniük.⁵

Az adott helyzetben általában elvárható magatartás tanúsítását normatív szintre emelő általános polgári jogi alapelvnek nemcsak a házassági vagyoni jogban, de a szülői felügyeleti jog gyakorlása, valamint a rokonság körében is maradéktalanul érvényesülnie kell. Ennek az alapelvnek a speciális megnyilvánulása az a családjogi rendelkezés, miszerint nem kérheti a szülői felügyelet gyakorlásának vagy a gyermek harmadik személynél történő elhelyezésének megváltoztatását a bíróságtól az a szülő, aki az általa hivatkozott körülményekben bekövetkezett lényeges változást felróható magatartásával maga idézte elő, így különösen, ha a gyermeket jogosulatlanul vette magához vagy tartja magánál.⁶ A szülőnek a gyermekkel szemben tanúsított felróható magatartása miatt harmadik személynél (nagyszülőnél) elhelyezett gyermek és a szülő között a kapcsolattartás is csak fokozatosan, a kezdeti időszakban ellenőrzött formában állítható helyre.⁷ A gyermekelhelyezés megváltoztatásának van helye, ha a szülő a másik szülőnek a gyermekkel való kapcsolattartását hosszabb időn át, hatósági intézkedések ellenére megghiúsítja, a különélő szülőt alaptalanul a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekménnyel vádolja és lejárata sába a gyermeket is bevonja.⁸

A törvény családjogi jogviszonyokban is tiltja a joggal való visszaélést. Felmerül azonban a kérdés, hogy vajon a bíróság a családjogi jogviszonyokban is pótolhatja-e joggal való visszaélés címén ítélettel a megtagadott családjogi jognyilatkozatot. Erre a kérdésre a Legfelsőbb Bíróság döntései adták meg a választ: mind a szülői felügyelet gyakorlásával, mind az örökbefogadás engedélyezéséhez szükséges szülői hozzájárulással kapcsolatban elvi alapon kizárta a jognyilatkozat pótlásának lehetőségét.

- Az örökbefogadás engedélyezéséhez szükséges nyilatkozat ugyanis, amely a gyermekkel való családi kapcsolat megszűnését eredményezi, a szülő legszemélyesebb joga. A családjogi rendelkezések ezért olyan szabályt, amely lehetővé tennék, hogy a szülői hozzájárulást a bíróság az ítéletével pótolja, nem tartalmaznak. Az örökbefogadás engedélyezéséhez szükséges szülői hozzájárulás ítélettel nem pótolható.⁹
- A kiskorú törvényes képviselője által kötött adásvételi szerződés érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges. A jóváhagyás megtagadása csak közigazgatási perben támadható.¹⁰

⁴ Ptk. 4:149. §.

⁵ Ptk. 4:173. §.

⁶ Ptk. 4:170. § (1) bek.

⁷ BH2010. 299.

⁸ EBH2008. 1776.

⁹ BH1992. 28. I.

¹⁰ BH2000. 98.

- A fél jognyilatkozatának ítélettel való pótlására jogszabály által megkívánt nyilatkozat megtagadása esetén kerülhet sor. A felek között a házastársi vagyonszövetség megosztása tárgyában létrejött megállapodásban vállalt, gazdasági társaságból történő kilépésre és részesedés átruházására vonatkozó szerződéses nyilatkozat megtagadása ítélettel nem pótolható.¹¹

A családjog szabályainak a Polgári Törvénykönyvbe való beépítése szükségessé tette a Családjogi Könyv elején néhány olyan alapelv megfogalmazását, amelyek kifejezésre juttatják a családi viszonyok jellegzetességeit és azoknak az üzleti élet viszonyaitól való különbözőségeit.

2. A házasság védelmének elve

Az *Alaptörvény L. cikke* szerint Magyarország védi a házasság intézményét, mint férfi és nő között, önkéntes elhatározás alapján létrejött életközösséget és a családot, mint a nemzet fennmaradásának alapját. Az *Alaptörvény* hivatkozott cikkelye kifejezésre juttatja, hogy a családi kapcsolat alapjának a *házasságot* és a szülő-gyermek viszonyt tekinti. Az *Alaptörvényben* foglaltakkal összhangban tehát a *házasság kiemelt védelmet élvez* a többi együttélési formához képest.

Mivel a házasság intézménye az *Alaptörvényben* külön, nevesített védelmet élvez, és általánosan elismert jogi fogalma szerint a házasság férfi és nő életközössége, ez *nem foglalja magában az azonos neműek házasodásának jogi lehetőségét*.¹²

A *családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény (Családvédelmi Törvény - Csvt.)* szintén alapelvei szinten mondja ki, hogy az állam - önmagukban vett méltóságuk és értékük miatt is - védi a család és a házasság intézményét.¹³

A házasság védelme az *önkéntes, befolyásmentes és szabad párválasztás* jogát is magában foglalja, melyet a jog eszközei - a házasságkötési akadályok és a házasságkötési eljárás szabályaival - csak negatív oldalról biztosíthatnak.

A CSJK a házasságkötés komolyságát kívánja elősegíteni a már a Csjt.-ben is szereplő rendelkezéssel, ami szerint a házasságkötést megelőző eljárásban a házasságkötést az anyakönyvvezető csak a házasságkötési szándék bejelentését követő *harminc nap utáni időpontra tűzheti ki*. A jegyző e határidő alól indokolt esetben felmentést adhat.¹⁴ A CSJK a közvetítői eljárás igénybevételének lehetőségével pedig a válságba jutott házasságok megmentését, illetve a vitás kérdések békés, megegyezésen alapuló rendezését tűzte ki célul.¹⁵

A házasság védelmének elvéből következik, hogy a *jogalkotó a házasságot favorizálja*, olyan jogokat és kötelezettségeket fűz hozzá, amelyeket a *bejegyzett élettársi kapcsolat*, a *de facto élettársi kapcsolat* és más együttélési forma nem létesít.

¹¹ BH2013. 70. II.

¹² 14/1995. (III.13.) számú AB határozat

¹³ Csvt. 1. § (1) bek.

¹⁴ Ptk. 4:7. §

¹⁵ Ptk. 4:22. §

Bár a Bizottsági Javaslat még a Családjogi Könyvben rögzítette a bejegyzett élettársi kapcsolat legfontosabb szabályait, a *bejegyzett élettársi kapcsolatra* vonatkozó joganyag mégsem került a Családjogi Könyvbe, hanem arról továbbra is egy külön jogszabály, a *2009. évi XXIX. törvény* rendelkezik.¹⁶ A jogintézmény a *házassággal azonos* módon jön létre, és azonos vagyoni és öröklési jogi joghatásokkal is bír, azonban több tekintetben a bejegyzett élettársak mégsem rendelkeznek minden területen a házastársakkal azonos jogokkal. *Az eltérés a következőkben foglalható össze:*

- Gyermekeket együttesen nem fogadhatnak örökbe, és arra sincs lehetőség, hogy egyikük a partnerük gyermekét fogadja örökbe.
- A bejegyzett élettársakra nem vonatkoznak a házastársakra irányadó névviselési szabályok sem.
- A bejegyzett élettársi kapcsolat nem keletkeztet apasági vélelmet és arra sincs lehetőség, hogy bejegyzett élettársak humán reprodukciós eljárás útján vállaljanak közösen gyermeket.
- Végül, a bejegyzett élettársi kapcsolatot – szemben a házassággal – törvényben meghatározott esetben közjegyző is megszüntetheti.¹⁷

Az eredeti elképzelések és maga a törvényjavaslat is a tényleges együttélésen alapuló *de facto élettársi kapcsolat* fogalmát, annak létrejöttét és megszűnését, nyilvántartását és jogkövetkezményeit a bejegyzett élettársi kapcsolatra vonatkozó szabályanyagot követően külön részben helyezte volna el a Polgári Törvénykönyv Családjogi Könyvében. Ennek ellenére az *élettársi kapcsolat* fogalma be sem került a Családjogi Könyvbe, hanem a Hatodik Kötelmi jogi Könyvben¹⁸ nyert elhelyezést, mely gyengíteni kívánja a jogintézmény családjogi jellegét. Érthetetlen módon az élettársi kapcsolat az egyes szerződéstípusok után a *polgári jogi társasági szerződést követően* található, mely azt sugallja, hogy az élettársi kapcsolat egy „szerződéses kötelem”, melynek családjogi hatásai csak két körben és csak akkor érvényesülnek, ha az élettársak életközössége *legalább egy évig fennállt* és élettársi kapcsolatukból *gyermek született*. Az említett két családjogi hatás pedig az *élettársi tartás* és az *élettársi lakáshasználat* speciális rendelkezéseit jelenti, mely viszont a Negyedik Családjogi Könyvben olvasható. Egy szerződéses kapcsolatnak tehát családjogi hatásai vannak, de nem a felek szándéka, együttélésük módja teszi családjogi kapcsolattá az életközösségüket, hanem az, hogy az élettársaknak a kapcsolatából *született-e gyermek vagy sem*. Az élettársi kapcsolat megszűnését követően a rászoruló élettárs tartási követelésének, vagy lakáshasználati igényének megalapozottsága szempontjából teljesen érdektelen, hogy az élettársak akár évtizedekig éltek együtt és nevelték egyikük vagy mindkettőjük gyermekeit, vezettek közösen háztartást, működtek közre a másik vállalkozásában, ha nem született közös gyermekük. Kőrös András véleménye szerint megkérdőjelezhető, hogy ez a fajta szemlélet és hozzáállás mennyiben áll összhangban a Családjogi Könyv 4:4. §-ának a gyengébb fél védelmét kimondó alapelvével.¹⁹

¹⁶ T/7971. törvényjavaslat

¹⁷ Ptk. 3. § (3)-(4) bek.

¹⁸ Ptk. 6:514. §

¹⁹ KŐRÖS A.: Az új Ptk. Családjogi Könyve – a 2013. évi V. törvény és a Szakértői Javaslat összevetése.

A házasság privilegizált helyzetének bizonyítékeként, a *de facto élettársak hátrányosabb jogállása* az alábbiakban foglalható össze.

- Az élettársak közötti vagyoni viszonyokra nem az egyenlő arányú szerzést vélemező vagyonszövésre, hanem a *közszerzeményre vonatkozó szabályokat* kell alkalmazni, ahol az élettársak az életközösségük ideje alatt teljes vagyonekülönülésben élnek, és csak az életközösségük megszűnését követően követelhetik a másik féltől annak az alvagyonnak a törvényben előírt hányadát, ami a másik vagyonában közszerzeménynek minősül. A szerzésben való közreműködés mértéke határozza meg arányukat.
- A *de facto* élettársi viszonyoknak csak abban az esetben vannak *családjogi joghatásai* – nevezetesen *élettársi tartás* és *élettársi lakáshasználat* – ha az élettársak legalább egy évig fennálló élettársi kapcsolatából legalább egy közös gyermek született.
- Az élettársaknak *nincs törvényes öröklési joga*, élettárs csak végintézkedés útján örökölhet.
- Az élettársi kapcsolat nem keletkeztet automatikusan apasági vélelmet.²⁰
- Az élettársak *nem fogadhatnak gyermeket közösen örökbe*. Különnemű és házassági kötelékben nem élő élettársak esetén azonban elvégezhető a reprodukciós eljárás.²¹

A házastársak és az élettársak vagyoni viszonyainak „hierarchiáját” erősítette a Legfelsőbb Bíróság abban a döntésében, melyben kimondta, hogy ha a felek egyike házastársi élet- és vagyonszövetségben él, annak a ténye az élettársi *vagyonszövetség* fennállásának a lehetőségét kizárja. Ilyen esetben a kereseti kérelemhez kötöttség nem zárja ki egyes vagyontárgyakra, illetve követelésekre nézve a felek közti, más jogcímen alapuló elszámolást.²²

3. A család védelmének elve

A családot az *Alaptörvény* L) cikkelye a *nemzet fennmaradásának alapjaként* definiálja, majd kimondja, hogy a családi kapcsolat alapjának a házasságot és a szülő-gyermek viszonyt tekinti. Az *Alaptörvény* mondja ki azt is, hogy a családok védelmének szabályait *sarkalatos törvény* határozza meg. Ez a sarkalatos törvény pedig a *Családvédelmi Törvény*, melynek preambuluma szemléletesen foglalja össze a család szerepét és jelentőségét.

A Családvédelmi Törvény 7.§ (1) bekezdése eredetileg úgy fogalmazott, hogy a család alapja kizárólagosan egy férfi és egy nő *házassága* vagy egyenesági rokoni

---

Első rész: Alapelvek, Házasság, Élettársi kapcsolat. Családi Jog, 2013/3. (KÖRÖS 2013/1.) 7-8. o.

²⁰ Kivételesen apasági vélelmet keletkeztetett 2010. január 1. és 2010. december 31. között az a körülmény, hogy az anya a fogamzási idő kezdetétől a gyermek születéséig, vagy annak egy része alatt a közjegyző által vezetett Élettársi Nyilatkozatok Nyilvántartása által igazolt élettársi kapcsolatban élt. Ilyenkor ugyanis az anya élettársát kellett a gyermek apjának tekinteni. 2013. évi CLXXVII. törvény 30.§

²¹ Eütv. 167. § (1) bek.

²² BH2004. 504.

kapcsolat, vagy a családbafogadó gyámság lehet. A 43/2012. (XII. 20.) AB határozat azonban megállapította, hogy a törvény ezen pontja Alaptörvénybe ütközik. A testület megítélése szerint a törvényhozó a Családvédelmi Törvényben úgy élt egy Alaptörvényben nevesített intézmény - alacsonyabb jogforrási szinten történő - újra-definiálásának lehetőségével, hogy az ilyen szűken meghatározott család-definíció mellett még ettől elkülönítve, esetleg más elnevezéssel sem törekedett felsorolni azokat a törvény által elismert *egyéb társas együttélési formákat*, amelyeket az állami intézményvédelmi kötelezettségből fakadóan ugyanazoknak a támogatásoknak kell megilletniük, ami a családokat megilleti. Ha a törvényhozó azt a megoldást is választja, hogy absztrakt jogszabályi fogalom-meghatározással egy általa választott életközösségi formát ki kíván emelni és mintául állítani, az intézményvédelmi kötelezettségből fakadóan akkor is *köteles a törvény által elismert egyéb társas együttélési formáknak is megegyező szintű védelmet garantálni*.²³ Tehát a család Alaptörvény szerinti fogalmába - a negyedik Alaptörvény-módosítás előtti szövegezés szerint - beletartozott a védelem szempontjából a házasságon alapuló család mellett a *szociológiai értelemben vett család* is.²⁴

Az Alaptörvény negyedik módosítása azonban kiegészítette az „L” cikket, kifejezésre juttatva, hogy *a családi kapcsolat alapjának a házasságot és a szülő-gyermek viszonyt* tekinti. A szülő-gyermek kapcsolat alapja leggyakrabban a leszármazás, azonban ilyen kapcsolatot keletkeztet a vér szerinti leszármazáson felül az örökbefogadás, illetve az örökbefogadó gyámság is. A Alaptörvény negyedik módosításának célja az volt, hogy megerősítse a társadalmi alapintézménynek minősülő család alaptörvényi szintű védelmét a történelmi hagyományoknak megfelelően. A férfi és nő közötti, önkéntes elhatározáson alapuló érzelmi és gazdasági életközösségek közül tehát az Alaptörvény a *házasság* intézményének védelme mellett kötelezte el magát, mely egyben alaptörvényi szinten zárta le az egyneműek házasságkötésének elismerése körüli vitát.²⁵ A negyedik Alaptörvény-módosítással egyben alkotmányos rangra emelkedtek azok a szabályok, amely értelmében a családi kapcsolat alapja a házasság, valamint a

²³ Az Alaptörvény L) cikkéből ugyanis nem következett az, hogy például az egymás gyermekeiről gondoskodó, és őket felnevelő élettársak, a közös gyermeket nem vállaló, vagy olyan különmemű élettársak, akiknek egyéb körülmények miatt közös gyermeke nem lehet (így például az idősebb vagy meddő, egymással életközösségben élő személyek), az özvegyek, a testvérükről vagy testvérük, esetleg más rokonuk gyermekéről gondoskodó személyek, az unokájukat felnevelő nagyszülők, a nem egyenesági idősebb rokonaikról gondoskodó személyek, és számos más, a tágabb, dinamikusabb *szociológiai család-fogalomba beletartozó*, azonos célra irányuló, kölcsönös gondoskodáson alapuló, tartós érzelmi és gazdasági életközösségekre ne vonatkozna ugyanúgy az állam objektív intézményvédelmi kötelezettsége, nevezze ezeket bárhogy is a törvényhozó. 43/2012. (XII. 20.) AB határozat

²⁴ A grémium elsősorban a jogforrási szintet figyelembe véve állapította meg 2012. év végén a Csvt. családot definiáló szakaszainak az Alaptörvény-ellenességét, hiszen a 2012. év végén csupán a Csvt.-ben, tehát alacsonyabb jogforrási szinten szerepelt a család házasságon alapuló kapcsolatának meghatározása. Az ellentétet az Alaptörvény negyedik módosítása oldotta fel, mely szerint az Alaptörvény idézett L) cikk (1) bekezdése kiegészült azzal a mondattal, miszerint a „*családi kapcsolat alapja a házasság, illetve a szülő-gyermek viszony.*”

²⁵ SCHANDA B.: *A jog lehetőségei a család védelmére*. Iustum Aequum Salutare, 2012/2. sz., 84-85. p.

szülő-gyermek viszony.²⁶ Az Alaptörvény ezzel – többek között – az *ún. de facto élettársi kapcsolatot sem ismeri el családként még akkor sem, ha abból gyermek is születik*. Ez utóbbi esetben a szülők mindketten a közös gyermek családjának tekintendők, de egymás viszonylatában a családi kapcsolat nem állapítható meg. Ez a szemlélet jól tetten érhető a de facto élettársi kapcsolat Polgári Törvénykönyvben rögzített szabályozása során is, melynek minden logikát nélkülöző elhelyezése már ismertetésre került. Sajnálatos módon azonban ez a „házasságközpontú” szemlélet, ha közvetlenül nem is, de közvetett módon *hátrányosan különböztet a gyermekek között* annak függvényében, hogy azok házasságból, vagy alkalmi kapcsolatból, illetve de facto élettársi kapcsolatból születtek.

A *Családjogi Könyv* azonban a fentiekkel ellentétben a család védelmének alapvető szabályozásával azt juttatja kifejezésre, hogy a családjogi szabályok elsősorban a *családot, mint közösséget* (az egyes családtagok közötti kapcsolatokat) *védi*. Ez kiterjed mind a *törvény alapján létrejött családi kapcsolatokra* (például házasság, leszármazás, örökbefogadás, gyámság), mind - az Emberi Jogok Európai Bírósága gyakorlatának megfelelően - a törvény által szabályozott *más együttélési formákra* is. Így pl.:

- az élettársi kapcsolatnak van vagyoni jogkövetkezménye (PTK Kötelmi Könyv XXV. Cím), egyéves együttélés és közös gyermek esetén pedig még családjogi hatása is,²⁷
- a mostohaszülő és a mostohagyermek, valamint a nevelőszülő és nevelt gyermek esetén a CSJK rendelkezik kölcsönös tartási jogosultságokról és kötelezettségekről,²⁸
- a CSJK biztosítja a kapcsolattartáshoz való jogot a volt mostohaszülő, nevelőszülő, gyám és azon személy számára is, akinek a gyermekekre vonatkozó apasági vélelmét a bíróság megdöntötte, feltéve, hogy a gyermek hosszabb időn keresztül az érintett háztartásában nevelkedett,²⁹
- a gyermekkel tényleges családi kapcsolatban álló személy (pl. mostohaszülő) részt vehet a gyermek gondozásában és nevelésében a szülői felügyeletet gyakorló szülő hozzájárulásával.³⁰

Egy jogpolitikai üzenettel felér az a szabályozási mód, miszerint a *bejegyzett élettársi kapcsolat* teljesen kikerült a magánjogi jogviszonyok egységes szabályozására hivatott Polgári Törvénykönyvből olyan szinten, hogy a bejegyzett élettársat a törvény sem a „hozzátartozó” fogalomkörében,³¹ sem pedig a házassági akadályok között nem említi. Egyedül a tényleges élettársi kapcsolat fennállását kizáró körülmények között szerepel, ha az egyik élettársnak mással

---

²⁶ A család fogalmának változásával és az Emberi Jogok Európai Bíróságának kapcsolódó esetjogával részletesen foglalkozik az alábbi tanulmány. REIDERNÉ Bánki E.: Az élettársi kapcsolat az új Polgári Törvénykönyv tükrében. In: Tanulmányok a 65 éves Lenkovich Barnabás tiszteletére. Budapest-Győr, 2015. 367-372.o.

²⁷ Ptk. 4:86. §- 4:95. §

²⁸ Ptk. 4:198. § - 4:200. §

²⁹ Ptk. 4:179. § (3) bek.

³⁰ Ptk. 4:154. § HEGEDŰS A.: *Polgári jog Családjog*. Szeged R.I.M.Á.K Bt. 2014. 28. o.

³¹ Ptk. 8:1. § 1.2. pont

bejegyzett élettársi életközössége áll fenn.³² Hatályban van továbbra is a bejegyzett élettársakról szóló 2009. évi XXIX. törvény azon rendelkezése, miszerint a házasságra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársi kapcsolatra – a korábban körülírt kivételekkel, de alkalmazni kell. A bejegyzett élettársakat egymással szemben megilletik azok a jogok és kötelezettségek, amelyeket a Ptk. a házassághoz fűz. Ezzel a *Ptk. a bejegyzett élettársi kapcsolatra vonatkozó szabályok mögöttes jogaként* funkcionál.³³

A családnak, mint közösségnek a védelmével szorosan összefügg a *családi és az egyéni érdek összhangjának elve*. Az elv lényege, hogy a család egyes tagjainak érdeke a család, mint egység érdekétől elkülönülve, attól függetlenül és önállóan, a családi szempontok figyelembe vétele nélkül nem érvényesülhet hatékonyan, mert az egy öncélú érdekérvényesítést jelentene, ami ellentétes a családjog funkciójával. Az érdekek összhangjának megteremtése érdekében a CSJK számos rendelkezést tartalmaz, melyekből csak egy párat emelünk ki.

- A házastársak a házaselet és a család ügyeiben közösen, a *személyüket érintő ügyekben önállóan, de a család érdekére figyelemmel döntenek*. Döntéseik során figyelembe kell venniük gyermekük és egymás érdekeit is.³⁴
- A foglalkozás gyakorlásához szükséges és az üzleti célú vagyon használata és kezelése – különösen a tagsági vagy részvényesi jogok gyakorlása – során az egyik házastársnak a *másik házastárs érdekeit megfelelően figyelembe kell vennie*.³⁵ Amennyiben pedig a szülői felügyeletet gyakorló szülők gyermekük vagyonának kezelése tekintetében kötelességüket a *gyermek érdekeit súlyosan sértő módon nem teljesítik*, a gyámhatóság indokolt esetben korlátozhatja a szülők vagyonkezelői jogát.³⁶

A Legfelsőbb Bíróság egy konkrét ügyben kifejtette, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének jogintézményében az egyéni és a társadalmi érdek szoros kölcsönhatása mutatkozik meg. A *gyermek érdeke egyben a társadalomét is jelenti*. Ha a szülő megsérti kötelességei teljesítését vagy az őt illető jogok gyakorlását elhanyagolja, a gyermek érdeke szenved csorbát, de érdeksérelem éri a társadalomnak az egészséges ifjúság felneveléséhez fűződő érdekét is.³⁷

4. A gyermek érdekének védelme

A gyermeki jogok elsődlegességét több nemzetközi dokumentum is deklarálja, melyek közül kiemelésre érdemes a *Gyermekek Jogairól szóló New York-i Egyezmény* (1989.). Ez az első átfogó nemzetközi egyezmény, amely a gyermekek jogaival és védelmével foglalkozik.³⁸ Az egyezmény szól az ellenőrző szerv –

³² Ptk. 6:514. § (1) bek.

³³ KÓRÓS 2013/1. 7. o.

³⁴ Ptk. 4:24. § - 4:25. §

³⁵ Ptk. 4:43. §

³⁶ Ptk. 4:159. §

³⁷ BH2010.249.

³⁸ Magyarország az egyezményt 1990. március 14-én írta alá és az Országgyűlés a 46/1991. (IX.15.)

Gyermek Jogainak Bizottsága – felállításáról, mely a kormányok kötelezően benyújtott jelentéseit vizsgálja. Magyarország először 1996-ban nyújtott be jelentést.

Az egyezmény érvényesülését segíti az *Egyesült Nemzetek Szervezetének Gyermekalapja* (UNICEF) is. A Gyermekjogi Egyezmény új fakultatív jegyzőkönyve a gyermekek panasztételi eljárásáról szól, amely Jegyzőkönyv 2014 áprilisában lépett hatályba.³⁹

Az *Alaptörvény* maga is kimondja, hogy minden gyermeknek joga van a *megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz*. A szülőknek pedig joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést. A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni, mely magában foglalja gyermekük taníttatását is (XVI. cikk). Több *alkotmánybíróági határozat* is született az Alaptörvényben is biztosított gyermeki jogok érvényesülése érdekében.⁴⁰

A gyermek jogok és érdekek érvényesülése szempontjából jelentős jogpolitikai üzenetet hordoz az Alaptörvény negyedik módosítása, mely kiegészítette az Alaptörvény eredeti, házasság és család védelmét deklaráló L) cikkét, kifejezésre juttatva, hogy *a családi kapcsolat alapjának a házasságot és a szülő-gyermek viszonyt* tekinti. Az Alaptörvény ezzel egyben állást foglalt abban a kérdésben is, hogy az *ún. de facto élettársi kapcsolatot nem ismeri el családként még akkor sem, ha abból gyermek is születik*. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy szintén az Alaptörvényből fakadó követelmény az is, hogy a *házasságot és a családot érintő intézményvédelmi kötelezettség nem eredményezheti a gyermekek bármilyen, közvetlen vagy közvetett jellegű hátrányos megkülönböztetését* azon az alapon, hogy szüleik házasságban, vagy más típusú életközösségben nevelik őket.⁴¹

A Gyermekek Jogairól szóló New York-i Egyezmény hatására a Parlament 1997 augusztusában *Gyermekvédelmi törvényt* (1997. évi XXXI. tv. – Gyvt.) fogadott el. A törvény *II. Fejezete* foglalja csokorba a gyermek és a szülő jogait és kötelezettségeit.

A 2012. január 1-jén hatályba lépett *Családvédelmi Törvény* értelmében a *családban történő nevelkedés* biztonságosabb minden más lehetőséghez képest. A család azonban akkor tölti be szerepét, ha az anya és az apa tartós és szilárd kapcsolata a gyermekek iránti felelősségben teljeseedik ki. Gyermekek születése és a családok gyarapodása nélkül nincs fenntartható fejlődés és gazdasági növekedés. A törvény fontos része a *szülők és a gyermekek jogainak és kötelezettségeinek deklarálása*. A kiskorú gyermek szülőjének kötelezettségei között külön is

---

országgyűlési határozata alapján 1991. október 7-én megerősítette. November 22-én az 1991. évi LXIV. törvénnyel az egyezmény kihirdetésre került.

³⁹ FILÓ E.: *A gyermeki jogokról általában*. In: Sáriné Simkó Ágnes (szerk.): *Gyermeki jogok, szülői felelősség és gyermekvédelem*. Budapest, HVG-Orac Lap- és Könyvkiadó 2015. (FILÓ) 25-26. o.

⁴⁰ 14/2014. (V. 13.) AB határozat, mely kimondta, hogy a közös háztartásban, együtt nevelt gyermekek után azonos mértékű családi pótlék járjon akkor is, ha az őket nevelő szülők házasságban, és akkor is, ha élettársi kapcsolatban élnek egymással. A kötelező védőoltások kérdésével foglalkozott az Alkotmánybíróság a 39/2007. (VI. 20.) AB számú határozatában. Lásd még a 995/B/1990. AB határozatot.

⁴¹ 43/2012. (XII. 20.) AB határozat

nevesítésre kerül a gyermek emberi méltóságának tiszteletben tartása, a gyermekkel történő együttműködés kötelezettsége, a gyermek tájékoztatása az őt érintő ügyekről és kötelezettségekről.⁴²

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye 3. cikke az egész dokumentumot meghatározó alapvető szemléletet fogalmaz meg: mi szolgálja a *gyermek érdekét a legjobban* (*the child's best interest*).⁴³ Azt, hogy mit is jelent ez az elvárás, az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága által 2013-ban elfogadott 14. számú Átfogó Kommentár tölti ki tartalommal.⁴⁴ Eszerint a *gyermek „legfőbb érdeke”* három elemből áll.

- Egyrészt a gyermek *alanyi joga arra*, hogy eltérő érdekek esetében az ő legfőbb érdekét elsődleges szempontként értékeljék és vegyék figyelembe egy gyermeket érintő valamennyi konkrét ügy elbírálásakor. Ez a jog a részes államokra vonatkozó kötelezettséget tartalmaz, amely közvetlenül alkalmazandó és a bíróságon is számon kérhető.
- Másodsor *alapvető értelmezési alapelv*, azaz, ha egy jogi rendelkezés többféleképpen is értelmezhető, azt a jogértelmezést kell alapul venni, amely a leghatékonyabban és várhatóan a legsikeresebben szolgálja majd a gyermek legfőbb érdekét.
- Végül *eljárási szabály* is, mivel amikor egy gyermeket érintő döntést kell hozni, a döntéshozatali folyamatban értékelni kell a döntésnek az érintett gyermekre gyakorolt lehetséges hatásait, melyet az erről szóló határozat indoklásában részletezni szükséges.

A CSJK-ban rögzített családjogi alapelv azonban *nem a gyermek „mindenek felett álló érdekét”* fogalmazza meg, hanem a gyermek érdekének és jogainak fokozott védelméről szól. A gyermek ugyanis a családi közösség tagja, így nem lehetséges mindig és minden esetben csak és kizárólag az ő érdekeit figyelembe venni, hanem sok esetben a család többi tagjának az érdekeit és viszonyait is mérlegelni kell. Pl. a gyermektartásdíj összegének vagy a szülői felügyeleti, illetve kapcsolattartási jog gyakorlásának megállapításánál a gyermek érdekeinek (indokolt szükségleteinek) messzemenő figyelembevétele mellett a szülők - személyes és vagyoni - viszonyainak a vizsgálata is elengedhetetlen.⁴⁵

Az alapelv részét képezi a *házasságon kívül született gyermek egyenjogúságának* a követelménye is. Ez a nemzetközileg is érvényesülő alapelv a magyar jogban az *1946. évi XXIX. törvényben* jelent meg először és részletesen,

⁴² A gyermekek jogainak és érdekeinek védelmét egy sajátos aspektusból vizsgálja részletesen tanulmányában Hegedűs Andrea. HEGEDŰS A.: *A gyermekek jogainak és érdekeinek védelme az egyes párkapcsolati formáknál elvárt eltérő korhatár-meghatározások által*. In: Számadás az Alaptörvényről (szerk. Prof. Dr. Balogh Elemér) Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest 2016. 81-96.o.

⁴³ A gyermek legfőbb érdeke természetesen sokszor nem az egyetlen és mindent felülíró tényező, hiszen előfordulhat, hogy egymással versengő, vagy egymással ellentétben álló emberi jogi érdekek ütköznek akár egyes gyermekek vagy gyermekcsoportok között, vagy gyermekek és felnőttek között. A gyermek érdekeit azonban mindig valós megfontolás alá kell vetni: bizonyítani kell, hogy a gyermek érdekeit megvizsgálták és elsődleges szempontként figyelembe vették. SOMFAI B.: *A gyermek legfőbb érdeke, mint eljárási alapelv*. In: Ünnepi Tanulmánykötet Filó Erika kandidátus egyetemi docens 70. születésnapjára. Pécs, 2010. 358.o.

⁴⁴ Filó 35. o.

⁴⁵ KÖRÖS A.: *Alapelvek*. In: Az új Ptk. magyarázata III/VI. Polgári Jog Családjog (Szerk. Kőrös A.) Budapest, HVG-ORAC Lap és Könyvkiadó 2013. (Kőrös 2013/2.) 28. o.

beleértve a nem kívánt apaság bírói úton való kikényszerítésének a lehetőségét is. Azért is fontos ez a dátum, mert az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata a házasságból és a házasságon kívül született gyermekek azonos szociális védelemhez való jogát csak 1948. december 10-én fogadta el.

A gyermeki jogokat több területen is igyekszik biztosítani a CSJK:

- A törvényes képviselőnek a kiskorú személyét és vagyonát érintő jognyilatkozata megtétele során az *ítélőképessége birtokában lévő cselekvőképtelen, valamint a korlátozott cselekvőképességű kiskorú véleményét* figyelembe kell vennie.⁴⁶
- A szülő köteles a gyermekét az őt érintő döntésekről *tájékoztatni*, illetve az *ítélőképessége birtokában lévő gyermeke véleményét kikérni* és azt – a gyermek korára, érettségére tekintettel – figyelembe is venni.⁴⁷
- A 4:171. § (4) bekezdés a bíróság számára írja elő, hogy indokolt esetben, vagy ha azt a gyermek maga kéri, *hallgassa meg őt akár közvetlenül, akár pedig szakértő útján*. A tizennegyedik életévét betöltött gyermek esetében szülői felügyeletére és elhelyezésére vonatkozó döntés pedig – főszabály szerint – csak egyetértésével hozható. (Kivétel természetesen, ha a gyermek választása a fejlődését veszélyezteti.)
- A *gyermeknek joga*, hogy különélő szülőjével személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn.⁴⁸
- A nem megfelelő szülői magatartást szankcionálja a törvény a *szülői felügyelet megszüntetésének* pontosan meghatározott eseteiben stb.

A Kúria egy eseti döntésében kifejtette, hogy az alapelvei rendelkezések közvetlen alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha a jogvita elbírálását szolgáló részletszabály egyedüli alkalmazásán alapuló döntés a gyermeki érdekekkel ellentétes eredményre vezetne. Miután a gyermeki érdeket elsősorban önmagukban a részletszabályok és ezek alkalmazása biztosítja, azt is a részletszabályok teszik lehetővé, hogy a gyermeki érdekekkel ellentétes szülői magatartás a polgári jog és ezen belül a családjog keretei között is megfelelő értékelést nyerjen.⁴⁹

A gyermek érdekének védelmét hangsúlyozó alapelv egyik fontos része a *gyermek saját családban nevelkedéséhez fűződő joga*. Ez a követelmény megjelenik mind a Családvédelmi Törvény mind pedig a Gyermekvédelmi Törvény rendelkezései között is. A Családvédelmi Törvény elvi éllel rögzíti, hogy a kiskorú gyermeknek joga van a *saját családi környezetében* történő nevelkedéshez. A törvény szerint a kiskorú gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját testi, lelki és szellemi fejlődése érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el. A kiskorú gyermeket *kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség* miatt nem szabad családjától elválasztani. Az állam kötelessége, hogy ilyen esetben a kiskorú gyermek családon belüli ellátásának feltételeit szükség szerint biztosítsa. A családjától elválasztott kiskorú gyermeknek a *legrövidebb időn belül vissza kell kerülnie családjához*, ha ennek törvényben

⁴⁶ Ptk. 2:12. § (1)-(4) bek.; 2:14. § (1) és (3) bek.

⁴⁷ Ptk. 4:148. §

⁴⁸ Ptk. 4:178. §

⁴⁹ BH2013. 17.

meghatározott feltételei teljesülnek. A *Gyermekvédelmi Törvény* hasonló módon fogalmaz.⁵⁰

Ezek a szabályok azonban a magánjogban (is) elvi jelentőségű tételek. Ezért a törvény a gyermeknek a *saját családjában való nevelkedéséhez*, illetve, ha ez nem valósítható meg, lehetőleg *családi környezetben* való felnövekedéséhez és ebben az esetben is *korábbi kapcsolatai megtartásához való jogát* szükségesnek látja a Családjogi Könyv elején rögzíteni.⁵¹

Szintén az alapelv maradéktalan biztosítása érdekében a gyámhatóság a gyermeket csak igen *szigorú feltételek fennállása mellett emelheti ki a családból és veheti nevelésbe*.⁵² A CSJK alapelveként rögzíti a gyermek *korábbi családi kapcsolatai fenntartásához fűződő jogát* is, melyet csak törvényben meghatározott esetben, a gyermek érdekében és kivételesen lehet korlátozni.

A gyermekkel való kapcsolattartásra – a *szülőn* kívül – elsősorban a *nagyszülő és a testvér* jogosult. Az alkalmas nagyszülővel fennálló normális kapcsolat ápolása és fenntartása a gyermekre nézve hasznos, hiszen érzelmvilágát tágitja, egyéniségét a nagyszülői gondoskodás és szeretet csak pozitívan befolyásolja. Amennyiben a gyermek tekintetében a nagyszülői kapcsolattartás nem zaklatásszerű, úgy annak biztosítására mindenképpen törekedni kell. A gyermek *szülőjének testvére és szülőjének házastársa* azonban már csak akkor jogosult kapcsolattartásra, ha a szülő és a nagyszülő nem él vagy a kapcsolattartásban tartósan akadályozva van, vagy a kapcsolattartási jogát önhibájából nem gyakorolja. Gyakran előfordul azonban, hogy a szülők házassága valamelyik szülő halálával megszűnik, majd a túlélő szülő későbbi házassága alatt az új házastárs örökbe fogadja a gyermeket. Ilyenkor az elhalt szülők rokonaival a rokoni kapcsolat az új örökbefogadással megszűnik, ami érzelmileg károsan érintheti a kiskorút. Másrészt a hozzátartozókkal szemben is rendkívül méltánytalan lenne, ha az elhalt szülő halálát követően az örökbefogadás joghatásaként a gyermeket is „elveszítenék”. Ezért mondja ki a Családjogi Könyv a Csjt. rendelkezéseivel egyezően, hogy az *örökbefogadott gyermek és az elhunyt házastárs (szülő) rokonai között a kapcsolattartási jog az örökbefogadást követően is fennmaradjon*.

A kapcsolattartásra jogosultak körét a CSJK – a nevezett alapelv mind teljesebb érvényesülése érdekében - kibővíti a *mostohaszülővel* (szülő házastársa), a *nevelőszülővel* (szülő élettársa), a *korábbi gyámmal* és a *szülővel, akinek a gyermekre vonatkozó apasági vélelmét a bíróság megdöntötte*, feltéve, hogy a gyermek hosszabb időn keresztül a háztartásukban nevelkedett. A gyermek és az apaként szeretett férfi között kialakult bensőséges kapcsolat egyik napról a másikra történő megszakítása súlyosan károsíthatja a gyermek lelki fejlődését, érzelmi biztonságát. Különösen fontos lehet ez olyan esetekben, ha az apai vélelem

⁵⁰ Gyvt. 7. § (1) bek.

⁵¹ Ezen alapelv szellemében gyermeket *harmadik személynél elhelyezni* és ezzel megszokott családi környezetéből kiemelni csak akkor lehet, ha a szülői felügyeletnek a szülők által történő gyakorlása a *gyermek érdekét veszélyezteti*, feltéve, hogy ez a személy a nála történő elhelyezést maga is kéri. Ilyen esetben is azonban a bíróság a gyermeket elsősorban olyan személynél helyezi el, aki a gyermek gondozásában, nevelésében, a gyermek érdekeinek megfelelően már korábban részt vett. Ezzel is biztosítani kívánja a jogalkotó a családi környezet részbeni meglétét.

⁵² Gyvt. 78. § (1) bek.

megdőlését követően más férfi nem tölti be az apa helyét a gyermek életében.⁵³

A gyermek korábbi családi kapcsolatainak fenntartásához fűződő jogát csak törvényben meghatározott esetben, a gyermek érdekében és *kivételesen lehet korlátozni*. A *kapcsolattartási jog korlátozása* során a gyámhatóság a kapcsolattartás már megállapított formájának, gyakoriságának vagy időtartamának megváltoztatásáról dönthet, valamint *felügyelt kapcsolattartást* rendelhet el.⁵⁴

A gyámhivatal a határozatában megállapított *kapcsolattartási jogot* - kérelemre - *megvonja*, ha a jogosított a jogával a gyermek vagy a gyermeket nevelő személy sérelmére *súlyosan visszaél*, és e felróható magatartásával a gyermek nevelését és fejlődését súlyosan veszélyezteti.⁵⁵ A gyakorlatban erre szerencsére kevés alkalom adódik.

5. A házastársak egyenjogúságának elve

Az alapelv szoros összhangban van az *Alaptörvény* XV. cikkének (3) bekezdésében foglaltakkal, a nők és férfiak egyenjogúságának alapelveivel. A *Családvédelmi Törvény* a szülők egyenjogúságát hangsúlyozza, amikor kimondja, hogy a családban az *anya és az apa* a szülői felelősség alapján - külön törvényben foglalt eltéréssel - *azonos kötelezettségekkel és jogokkal bír*.⁵⁶

A házastársak mellérendeltségét biztosító egyenjogúság *két irányban is biztosított*: egyfelől a házastársi kapcsolatban, másfelől a családi életben. Alapvető tartalma, hogy *egyik házastársnak sincs hatalma* a másik személye és vagyona felett, és *nem élvezhet előjogokat* a szülői felügyeleti jogok területén a másikkal szemben sem a házasság fennállása alatt, sem annak megszűnésekor.

A házastársak *személyes kapcsolataiban két követelménynek* kell egyszerre megjelennie: egyrészt a házastársak *autonómiájának*, másrészt pedig a *kölcsönös alkalmazkodásnak* és *támogatásnak*. Ezt a kettősséget fejezi ki CSJK a házastársak személyi viszonyait részletező fejezetében:

- *Együttműködési és támogatási kötelezettség*: a házastársak hűséggel tartoznak egymásnak és egyben kötelesek közös céljaik érdekében

⁵³ 4:113. § (1) bek. b) pont

⁵⁴ Gyer. 27. § (4a)-(4c) bek. Egy konkrét esetben a szakértői vélemény például egyértelműen azt támasztotta alá, hogy a szülők kapcsolattartással összefüggő konfliktusa - miszerint csak több nappal később vitte vissza a gyermeket a gyermeket gondozó szülőhöz - nem zavarta meg az alperesi szülő és a kislány kapcsolatát. A gyermek a kapcsolattartások alatt az alperesnél jól érezte magát, a kapcsolattartási időszakok a gyermekre terhelő hatást nem jelentettek, ezért a kapcsolattartás korlátozása a kiskorú gyermek szempontjából nem volt indokolt (BH2009. 77. II.). Egy másik ügyben a Kúria az anyai szüneteltetés iránti kérelemmel ellentétben mégis szabályozta a felperes kapcsolattartását, ugyanakkor az önálló kapcsolattartási mód helyébe felügyelt kapcsolattartási módot állapított meg, intézményi keretek közötti megvalósulással. A döntés meghozatalakor figyelembevételre került a kapcsolattartási szabályok felperes által több alkalommal való megszegése és az eljárási bírságok kiszabásának sokasága, a becsatolt pszichológusi szakértői vélemény, továbbá a kiskorúnak a felpereshez való kötődése és a felperes kiskorúhoz való ragaszkodása is (KGD2014. 95.).

⁵⁵ Gyer. 31. § (5) bek.

⁵⁶ Cstv. 9. § (1) bek.

együttműködni és egymást támogatni. A támogatási kötelezettség törvényben meghatározott esetben a házasság felbontását követően is fennáll.⁵⁷

- *Közös és önálló döntési jog*: a házastársak a házaseset és a család ügyeiben *közösen*, a személyüket érintő ügyekben *önállóan*, de a család érdekére figyelemmel döntenek. Döntéseik során figyelembe kell venniük gyermekük és egymás érdekeit is.⁵⁸
- *A lakóhely megválasztása*: a házastársak a lakóhelyüket egymással egyetértésben választják meg.

A házastársak egyenjogúságából levezethető jogok és kötelezettségek alapján érvelt a Legfelsőbb Bíróság úgy egy konkrét ügyben, hogy a vétkességi elv hiánya nem jelenti azt, hogy a bíróság a házasságot felbontó ítélet indokolásában ne állapíthatná meg bármelyik házastársnak a házaseset megromlásában közreható – a családjogi szempontból felróható – magatartását. A házastársak jogai és kötelességei egyenlők: a házaseset ügyeiben közösen kell döntenükhöz, a házastársak hűséggel tartoznak egymásnak és egymást támogatni kötelesek.⁵⁹ Egy másik ügyben a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a házastárs részére tíz éven át folyamatosan nyújtott, súlyos fizikai és lelki megterheléssel járó, más segítségét nélkülöző ápolás és gondozás a házastárs törvényes támogatási kötelezettségét túlhaladja, ezért annak értéke hagyatéki teherként elszámolható.⁶⁰

A házastársak egyenjogúsága megkívánja, hogy a *konfliktusok megoldásában* is érvényesüljön az *esélyegyenlőség* (pl. a házastársak lakáshasználata, a szülői felügyeleti jog gyakorlása, a különélő szülők jogainak biztosítása stb.) Más kérdés azonban az, hogy jogon kívüli körülmények miatt a tényleges esélyegyenlőség a konfliktushelyzetekben korántsem valósul meg törésmentesen.

6. A méltányosság és a gyengébb fél védelmének elve

A jog gyakran nem tud megbirkózni „*az életviszonyok végtelen gazdagságával*”. Ilyenkor a jogalkotó a társadalomban érvényesülő más, nem jogi (metajurisztikus) normatív zsinórmértékre utal segítségképpen akár a tényállás megállapítása, akár pedig valamely határozott tényállás joghatásainak esetenkénti megszüntetése (individualizálása) érdekében. A jogrendezés egyik zsinórmértékül szolgálhat *Szladits* szerint a *méltányosság*, mely az érdek-összeütközések kiegyenlítésének egyéniesítő módszere, azaz maga az „*egyéniesítő igazságosság*”.⁶¹ Lábady Tamás

⁵⁷ Ptk. 4:24. §

⁵⁸ Ptk. 4:25. §

⁵⁹ BH 2012.39.

⁶⁰ BH 2004.467.

⁶¹ A méltányosság szempontjából megkülönböztethető egymástól a szigorú jog (*jus strictum*) és a méltányos jog (*jus aequum*). A szigorú jog alá tartozó jogtételek esetében egyszerű tényállásokhoz kivétel nélkül beálló, határozott joghatások kapcsolódnak, mely jogszabályok elsősorban a jogbiztonságot szolgálják, azonban merevségük miatt esetleg méltánytalansághoz vezethetnek. Ezzel szemben a méltányos jog lehetőleg egyediesítő jogszabály, mely „kipuhatolni igyekszik a felek valódi akaratát, s ily módon simulékonyabb, de egyúttal bizonytalanabb is a szigorú jognál.” SZLADITS K.: A

szintén az érdekkonfliktusok egyéniesítő módszerének nevezi a méltányosságot az igazsághoz vezető jogalkalmazás egyik eszközeként.⁶²

Kőrös András kiemeli azonban, hogy a méltányosság alkalmazásának is megvannak a maga határai:

- a méltányosság csak *kivétele*/lehet a „szigorú jog” alkalmazása alól;
- a méltányosság alkalmazása során az *eset összes egyedi körülményeit* a maguk teljességében kell értékelni, mert az egyik fél javára gyakorolt méltányosság nem vezethet a másik féllel szemben méltánytalansághoz (mivel ez ellentmondana a méltányosság érdekeket kiegyenlítő funkciójának);
- a méltányosság alkalmazhatóságára a jogszabálynak kell felhatalmazást adnia;
- a méltányosságnak a *bíró kezébe adott eszköznek* kell lennie, aki hivatásánál és az eljárásjog által biztosított lehetőségeinél fogva képes az alkalmazáshoz szükséges tényállás felderítésére és a szembenálló érdekek mérlegelésére.⁶³

A Ptk. több ponton is lehetőséget ad a *méltányosság alkalmazására*.⁶⁴

A méltányosság szabályainak alkalmazása azonban eltérően jelentkezik attól függően, hogy a felek vagyoni viszonyait *szervződésben* (házassági vagyoni jogi szerződés, közös vagyon megosztása vagy megtérítési igényekről való rendelkezés) rendezték-e vagy sem. A szerződéses rendezés esetén ugyanis – érvénytelenségi ok vagy a szerződés bírói módosítására alapot adó körülmény megvalósulása nélkül – *csak kivételes* esetben és csak akkor kerülhet sor méltányossági szabály alkalmazására, ha a szerződés valamely kérdést nem egyértelműen vagy nem teljes körűen rendez, és a bíróságnak kell a szerződés értelmezésével, illetve a hiányosságok pótlásával a jogvita rendezésének módját megtalálnia.⁶⁵ A méltányossági szempontok figyelembevételének ilyenkor is a *szervződés teljesítését kell szolgálnia*, tehát annak határt szab a felek szerződéses akarata és a szerződés rendeltetése.⁶⁶ A házassági vagyoni jogi szerződésben foglaltaktól a bíróság méltányossági alapon általában nem térhet el. Miután a házassági vagyoni jogi szerződés lényege, hogy a felek részben vagy egészben eltérnek az 1/2-1/2 arányú házastársi közös szerzés vélelmétől, a bírói gyakorlat értelmében a házassági

---

magyar magánjog vázlat. Budapest Grill Károly Könyvkiadó Vállalata 1937. 42-44. o.

⁶² LÁBÁDY T.: *Alapelvek*. In: Az új Polgári Törvénykönyv kommentárja (Szerk. Csehi Zoltán) Menedzser Praxis Kiadó 2014. 4:4. §

⁶³ KŐRÖS A.: *A méltányosság a házassági vagyoni jogban*. Bírák Lapja IX. évfolyam 1999. (KŐRÖS 1999.) 3. szám 13-14. o.

⁶⁴ Így pl. ha a *joggal való visszaélés* jogszabály által megkívánt nyilatkozat megtagadásában áll, és ez a magatartás nyomós közérdeket vagy *különös méltánylást érdemlő magánérdeket* sért, a bíróság a nyilatkozatot ítéletével pótolhatja, feltéve, hogy az érdeksérelem másképpen nem hárítható el (Ptk. 1:5. § (2) bek.). A *kártérítési kötelezettség terjedelme* tekintetében a bíróság különös méltánylást érdemlő körülmények fennállása esetén a kártérítés mértékét a teljes kárnál alacsonyabb összegben is meghatározhatja (Ptk. 6:522. § (4) bek.). A termékfelelősség esetében azonban erre nincs lehetőség (Ptk. 6:559. § (1) bek.). Lásd még méltányos összegű találódj (Ptk. 5:62. § (1) bek.), közös tulajdon megszüntetése (Ptk. 5:84.§ (1) bek.), haszonbér méltányos csökkentése (Ptk. 6:352. § (2) bek.), többek közös károkozása során az egyetemleges felelősség mellőzése (Ptk. 6:524. § (2) bek.) vagy a kötelesrész alapjának kiszámítása (Ptk. 7:80. § (2) bek.) során.

⁶⁵ BDT2010. 2269.II.

⁶⁶ KŐRÖS 1999. 16-17. o.

vagyonjogi szerződés körében a méltányossági szabály alkalmazására csak egészen kivételes esetben kerülhet sor.⁶⁷ A házastársi vagyontársaságot megszüntető szerződés érvénytelensége - egyéb érvénytelenségi ok hiányában - nem állapítható meg azon az alapon, hogy a közös vagyon megosztása során az egyik házastárs sem juthat méltánytalan vagyoni előnyhöz. Ez azonban a felek érvényes szerződésével szemben a bíróságot nem kötelezi arra, hogy érvénytelenségi ok hiányában a szerződés érvénytelenségének megállapításával biztosítsa az arányosságot és a méltányosságot, tekintve, hogy az eset egyedi szempontjait a felek a szerződési akaratuk kialakításánál már figyelembe vették. A méltányossági szabály alkalmazására tehát csak kivételesen, így akkor kerülhet sor, ha a szerződés valamilyen kérdést nem egyértelműen vagy nem teljes körűen rendez.⁶⁸

Az, hogy a házastársi közös vagyon megosztása a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseinek alkalmazása esetén méltánytalan vagyoni előnnyel, illetve hátránnyal jár-e, és hogy ennek kiküszöbölése miként történjék, valamennyi vagyontárgy számbavétele, a kölcsönös térítési igények tisztázása és a felek vagyoni illetőségének megállapítása alapján dönthető el.⁶⁹

A szerződésen kívüli házassági vagyoni kérdések méltányos elbírálásának csomópontjai az alábbiakban foglalhatók össze.

a) A vagyoni jellegű szempontokon belül az *egyéniesség elve* nyer értelmezést akkor, amikor a közös vagyon megszerzésében a házastársak nem egyenlő arányban vettek részt. A Legfelsőbb Bíróság gyakorlatával egyetértve, a vagyoni igények elbírálása során – *méltányossági alapon* – nem lehet eltérni a vagyonszaporulat egyenlő arányú megosztásától, hiszen ez a házasság elsődleges vagyoni jogkövetkezménye az élettársi vagyonszerzéssel szemben. Emiatt nem lehet érdemi jelentősége annak, hogy a házassági életközösség alatt csak az egyik házastárs végzett kereső tevékenységet, és hogy jobban kivette a részét az anyagi és egzisztenciális biztonság megteremtésében, mint a másik. Természetesen azonban előfordulhatnak olyan rendkívüli esetek, amikor a vagyonmegosztás az általánostól eltérően alakulhat.

b) A méltányosság alkalmazása azonban fontos szempont a *megtérítési igények elbírálása* területén, különösen olyankor, amikor *mindkét házastársnak van jelentősebb értékű különvagyon*, amelyet a házastársak az együttélésük alatt felhasználnak vagy hasznosítanak. Ebben az esetben a Legfelsőbb Bíróság megállapította, hogy a házastársi vagyontársaság időszakában a különvagyon ingatlanok hasznosítása szempontjából azonos megítélés alá esik a bérbeadás, amely tényleges vagyonszaporulatot eredményez, valamint a házastársak alapvető lakásszükségletének kielégítésére szolgáló közös használat, ami a bérleti díjjal azonos értékű, a közös vagyont gyarapító megtakarítást jelent. Ez az értelmezés felel meg azon jogszabályi követelménynek is, amely szerint a bíróságnak gondoskodnia kell arról, hogy a vagyoni igények rendezésénél egyik házastárs se jusson méltánytalan vagyoni előnyhöz.⁷⁰ A méltányosság alkalmazása azonban nem

⁶⁷ BH2011. 337. II.

⁶⁸ BH2001. 278. - EBH2001. 530.

⁶⁹ BH1994. 254.

⁷⁰ BH1994. 599.

vezethet a különvagyoni ráfordítás mellőzéséhez.⁷¹

c) A méltányos elbírálás fontos területe – amennyiben az időközben bekövetkezett indokolatlan arányeltolódások megakadályozására szolgál – *a felek (házastársak) vagyoni és egyéb életviszonyainak a megváltozása*. Különösen igaz ez az értéket folyamatosan veszítő vagyontárgyakra, valamint a *különadósság közös-, vagy közös adósságnak az egyik házastárs által történő egyedüli törlesztésével kapcsolatban felmerülő értékváltozásokra*. Az adósságok törlesztéséből eredő követelés egyértelműen kötelmi igényként jelentkezik, ezért, ha a házasságkötést megelőzően az egyik házastárs által megvásárolt ingatlan vételárának egy részét már a házasság fennállása alatt közösen törlesztik, a másik házastárs javára nem keletkeztet dologi jogi igényt, azaz ingatlan-nyilvántartáson kívül szerzett tulajdonjog megállapítása helyett kizárólag kötelmi igény érvényesítésére ad lehetőséget.⁷² A törlesztésből eredő megtérítési igény elbírálása során azonban a bíróságnak a felek méltányos érdekeire tekintettel van arra lehetősége, hogy a kötelmi jogcímen *fennálló követelés a törlesztett összegnél magasabb mértékben kerüljön kielégítésre*.⁷³ Az ingatlant terhelő közös tartozások huzamosabb időn át történő egyedüli teljesítése esetén a bíróság a törlesztő házastárs javára a törlesztett összegnek a Ptk-ban meghatározott összegű törvényes kamatát is elszámolhatja.⁷⁴

d) Különösen fontos méltányossági szempont a *közös kiskorú gyermek érdekének közvetlen, illetve közvetett figyelembe vétele az ítélezés során*. Ebbe a körbe tartozik, hogy a gyermeknek vásárolt, illetve a gyermek személyes használatára szolgáló tárgyait, bútorait indokolt a vagyonmegosztásnál a vagyonleltárból kihagyni, illetve figyelmen kívül hagyni. A gyermek megfelelő neveléséhez, tartásához szükséges egyéb vagyontárgyak tekintetében pedig fokozottan szükséges a méltányosság alkalmazása. Szintén a közös kiskorú gyermekre tekintettel indokolt a volt közös lakáson fennálló közös tulajdon megszüntetése esetén a megváltási ár megállapításánál a bentlakás forgalmi értéket csökkentő hatását nem kizárólagosan a közös kiskorú gyermekkel a lakásban maradó volt házastársra terhelni.⁷⁵

Annak ellenére, hogy a méltányosság a Családjogi Könyv általánosan érvényesülő alapelvevé nőtte ki magát, a CSJK továbbra is nevesít olyan esetköröket, ahol az adott eset *különös méltánylást érdemlő körülményeinek megvalósulása során* lehet csak alkalmazni a törvényben meghatározott kivételes jogkövetkezményeket.

- Ha a házastárs vagy a volt házastárs *a tartásra a házassági életközösség megszűnését követő öt év eltelte után válik rászorulttá*, tartást különös méltánylást érdemlő esetben követelhet.⁷⁶ Ha a házastársak között az

⁷¹ CSÚRI É.: *A házastársak jogai és kötelezései*. In: A Családjogi Törvény magyarázata (Szerk. Sári Péterné Vass Margit) Budapest, KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó Kft. 2002. 652-654. o.

⁷² BH2012. 222.

⁷³ BH1998. 178.; BH1998. 232.

⁷⁴ BH1997. 74.

⁷⁵ KÖRÖS A.: *A házastársak jogai és kötelezettségei*. In: A családjog kézikönyve 2007 I. kötet (Szerk. Kőrös A.) Budapest, HVG-Orac Kiadó 4. átdolgozott kiadás 2007. (Kőrös 2007/1.) 303-307. o.

⁷⁶ A házasság felbontását követő hosszú ideig – mintegy tizenkilenc évig – tartó élettársi kapcsolat és négy közös gyermeknek e családban való felnevelése olyan nyomós, különös méltánylást érdemlő

életközösség egy évnél rövidebb ideig állt fenn és a házasságból gyermek nem született, a volt házastársat rászorultsága esetén az életközösség időtartamával egyező időre illeti meg a tartás.⁷⁷ A bíróság különös méltánylást érdemlő esetben a tartást ennél hosszabb időre is elrendelheti.⁷⁸

- *Az egyik házastárs kizárólagos jogcíme alapján lakott lakás használatának rendezése során* a bíróság az adottságainál fogva arra alkalmas lakás osztott használatát akkor rendelheti el, ha a lakáshasználatra jogosult kiskorú gyermekek legalább egyike feletti szülői felügyeleti jog gyakorlását a másik házastársnak biztosította, vagy a lakás elhagyása a másik házastársra nézve - a házasság időtartama és e házastárs körülményei alapján - *súlyosan méltánytalan lenne.*⁷⁹
- Ha a volt *élettárs a tartásra* az életközösség megszűnését követő egy év eltelte után válik rászorulttá, volt élettársától tartást *különös méltánylást érdemlő* esetben követelhet.⁸⁰
- *Az élettársak közötti törvényes vagyoni rendszer* érvényesülése során, ha a szerzésben való közreműködés aránya nem állapítható meg, azt egyenlőnek kell tekinteni, kivéve, ha ez bármelyik élettársra nézve *méltánytalan vagyoni hátrányt jelentene.*⁸¹

A méltányos rendezés elvének azonban a CSJK értelmében *valamennyi családjogi jogviszonyban* érvényesülnie kell, hiszen a családi viszonyok rendezése során fordulhat elő leginkább, hogy a jog betűjéhez való szigorú ragaszkodás méltánytalansághoz vezethet. „A méltányosság alkalmazása lehetőséget biztosít a bíró számára, hogy erkölcsi tartalommal töltsen meg az ítéletét, és a jogszabály szigorú rendelkezéseinek alkalmazásától az igazságtalan eredmény kiküszöbölésével eltérjen. A családjogi ítékezés fontos kiegészítő elve.”⁸²

Szorosan összefügg a méltányossággal az érdekei érvényesítésében *gyengébb fél védelme*. A magánjog utolsó ötven évnél fejlődésének egyik legfontosabb eszmei áramlatát az ún. „gyengébb fél” védelme körüli viták képezik. A probléma magját az a felismerés jelenti, hogy a *magánjogi szabályozás* alapvető módszertani kiindulópontjában és részleteiben is *egyenlőnek tekintette* a – gazdasági, szociális, képzettségi stb. szempontból – *gyakran távolról sem egyenlő társadalmi lehetőségekkel rendelkező jogalanyokat*. Vékás Lajos szerint a magánjognak kevés eszköze van a szociális egyenlőtlenségek kiigazítására. Túl a jogi szabályozás közös problémáján, a *jog általános érvénye és az eldöntendő eset egyedi konkrétsága közötti ellentmondáson* a magánjogban azért nehéz a szociális szempontú korrekcióra módot találni, mert „a magántulajdonosok viszonyainak rendezésénél a kiinduló elv csak az egyenjogúság és a mellérendeltség lehet.” Másrészt magának

---

körülmény, amely a volt házastárs tartási kötelezettségét – az egyéb feltételek fennállása esetén – a házasság felbontását követő öt év eltelte után is megalapozza (BDT2011.2539).

⁷⁷ CSEHI Z.: Méltányosság és az új Polgári Törvénykönyv. In: Tanulmányok a 65 éves Lenkócs Barnabás tiszteletére. Budapest-Győr, 2015. 29.o.

⁷⁸ Ptk. 4:29. § (2)-(3) bek.

⁷⁹ Ptk. 4:83. §

⁸⁰ Ptk. 4:86. § (2) bek.

⁸¹ Ptk. 6:516. § (3) bek.

⁸² SEBESTÉNY T.: *A méltányosság a családjogban*. Családi Jog I. évfolyam 2003. 3-4. szám 30-31. o.

az ún. gyengébb félnek – bármely definíció szerint megmaradó – pontatlansága és erősen viszonylagos volta miatt is igen körültekintően kell eljárni az elv érvényesülése érdekében.⁸³

Ez az elvárás a családjogban inkább a *koránál, egészségi állapotánál, lehetőségeinél fogva segítségre szoruló, kiszolgáltatott fél* helyzetének megfelelő figyelembe vételét jelenti. Amennyiben azonban a felek – különösen családjogi jellegű vagyoni - viszonyaikat szerződéssel (házassági vagyoni szerződés, közös vagyon megosztása körében kötött szerződés, tartásdíj megváltásáról szóló megállapodás stb.) rendezték, akkor a szerződési szabadságot, mint a magánjog egyik alapvető pillérért csak abban az esetben és csak annyiban indokolt korlátozni akár a gyengébb fél érdekében is, ahol és amennyiben ez a „szociális igazságosság” követelménye érdekében elengedhetetlenül szükséges. Lényegében mind a méltányosság, mind a gyengébb fél védelme, mint egymással szorosan összetartozó alapelvek azt kívánják kifejezésre juttatni, hogy a családjogi jogvitákban a jogalkalmazónak törekednie kell a viták kulturált, lehetőség szerint minden érintett félnek megbékélést hozó rendezésére.

7. Összegzés

Megállapítható, hogy a polgári jogi alapelvek általános érvényűek a családjogi viszonyokra is azzal az eltéréssel, hogy joggal való visszaélés címén akár jogszabály által megkövetelt családjogi jognyilatkozat – annak különösen erős személyes jellege miatt – nem pótolható.

Egyértelmű továbbá az is, hogy mind az Alaptörvény, mind a sarkalatos törvények közé tartozó Családvédelmi Törvény, ugyanúgy a Polgári Törvénykönyv a párkapcsolati formák közül egyértelműen a házasságot preferálja úgy, hogy - szemben a többi párkapcsolati formával - a Családjogi Könyvben szabályozott önálló és tisztán családjogi jogintézményként kezeli, a legszélesebb körben érvényesülő joghatások biztosításával együtt. Ezzel szemben a bejegyzett élettársi kapcsolat szinte teljesen száműzve lett az egész Polgári Törvénykönyvből annak ellenére, hogy azonos nemű személyek törvény által elismert párkapcsolati formájáról van szó, mely sok tekintetben ugyanazon szabályok és jogkövetkezmények szerint működik, mint a házasság, és amelyben ugyanúgy élhetnek és élnek kiskorú gyermekek, mint a házasságban. Ez a fajta negáció már a jogbiztonságot veszélyezteti akkor, amikor elvi okból nem kerül a kódexben említésre a bejegyzett élettárs – adott jogintézmény tekintetében érvényesülő – érintettsége, így a jogalkalmazó joggal gondolhatja úgy, hogy rájuk nem vonatkoznak az adott magánjogi rendelkezések. Pl. a bejegyzett élettársak nincsenek megjelölve a Ptk.-ban a törvényes örökösök között, nem szerepelnek a

⁸³ VÉKÁS L.: Új irányok a magánjogtudományban. Magyar Tudomány 2007. december <http://www.matud.iif.hu/07dec.html> (letöltés időpontja: 2017. 02.15.). Mint vélelmezhetően „gyengébb fél” részesül fokozottabb védelemben a munkavállaló a munkaviszonyban, vagy a fogyasztó a fogyasztói szerződések körében, de hasonló módon érvényesül a „gyengébb fél” védelme az általános szerződési feltételekkel kötött ügyletek esetén is.

(közele) hozzátartozói fogalomkörben sem. A bejegyzett élettársak törvényes örökös és közeli hozzátartozói minőségére a 2009. évi XXIX. törvény azon rendelkezéseiből lehet csak következtetni, melyek szerint a házasságra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársi kapcsolatra, a házastársra vonatkozó szabályokat a bejegyzett élettársra, az özvegyre vonatkozó szabályokat az elhunyt bejegyzett élettárs túlélő bejegyzett élettársára megfelelően alkalmazni kell.⁸⁴ Hasonlóan „mostohaszerep” jutott a de facto élettársi kapcsolat szabályozásának is akkor, amikor a jogalkotó ezt a párkapcsolati formát egy kötelmi jog körébe tartozó olyan szerződéses kapcsolatnak titulálta, mely soha nem minősülhet családjogi jogintézménynek, legfeljebb családjogi joghatásokkal bírhat olyan élettársi viszony esetén, amely legalább egy éve fennáll, és amelyből legalább egy közös gyermek született.

A házasság privilégiuma nem vitatható. Nem szabad azonban megfedkezni arról, hogy a házasságkötési szándék hazánkban az elmúlt évtizedekben erősen csökkent, amit az is bizonyít, hogy míg az 1970-es években 90-100.000 között volt a házasságkötések száma évente, addig 2013-ban nem érte el a 37.000-et. A de facto élettársi kapcsolat térnyerését bizonyítja az is, hogy a házasságon kívül született gyermekek száma is folyamatosan emelkedik, mely 2015-ben érte el az addig mért legmagasabb értéket, a 47,8 százalékot.⁸⁵ A családjog a házasság preferálásának alapvető követelménye miatt nem mehet el odáig, hogy családjogi szempontból védtelenül hagyjon házasságkötés nélkül párkapcsolatban élő személyeket és családokat. A házasság védelme mellett ugyanis ugyanolyan szintű családjogi alapelvek a „család” védelme is. És bár az Alaptörvény igen szűken értelmezi a „család” fogalmát, a családjogi jogalkotásnak és jogalkalmazásnak a „gyengébb fél védelmének” alapvető kötelezettségéből kiindulva gondolnia kell a házasságon kívüli – ún. szociológiai értelemben vett – családokra és családi kapcsolatokra is. Ezt részben megtette akkor, amikor a kapcsolattartásra jogosultak körét a CSJK kibővítette a *mostohaszülővel*, a *nevelőszülővel*, a *korábbi gyámmal* stb. Szintén lehetőséget ad a jogalkotó az „egyéniesség” alkalmazására is. Ezek az esetek csak mint „menekülési útvonalak” alkalmazhatók, de intézményesített – természetesen a házastársakat megillető védelmi szintet el nem érő – mégis általánosan érvényesülő élettársi jogok azonban sajnos nem léteznek. Ez a szemlélet kihat a gyermekvédelemre is, hiszen a házasságot és a családot érintő intézményvédelmi kötelezettség nem eredményezheti a *gyermekek bármilyen, közvetlen vagy közvetett jellegű hátrányos megkülönböztetését* azon az alapon, hogy szüleik házasságban, vagy más típusú életközösségben nevelik őket.⁸⁶

A családjogi alapelvek tehát csak akkor fogják tudni igazán betölteni funkciójukat, ha jogpolitikai célkitűzések uralta alkotmányos rendelkezések nem szabnak értelmetlen és indokolatlan korlátokat az elvek szabad érvényesülése előtt.

⁸⁴ A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény 3.§ (1) bek.

⁸⁵ Népmozgalom, 2015 In: Statisztikai tükör 2016. április 1. 3.o.

⁸⁶ 43/2012. (XII. 20.) AB határozat

Gárdonyi Géza gondolatait olvasva sem az jut eszébe az olvasónak, hogy azok csak házasságon alapuló családi kapcsolatok esetén igazak és örökérvényűek: *„A család is... olyan valami az életben, ami becses... Olaj az élet lámpásában.”*
